

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning, kultur
och kommunikation

EXAMENSARBETE
UÖÄ008
HT2009

Förskolan och biblioteket

- En undersökning av hur två förskolor samarbetar med sitt lokala bibliotek

The preschool and the library

- A study about how two preschools collaborate with their local library

Linn Sundström

Handledare: Marie Öhman

Examinator: Birgitta Möller

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning, kultur
och kommunikation

EXAMENSARBETE
UÖÄ008
HT2009

SAMMANDRAG

Linn Sundström

Förskolan och biblioteket

- En undersökning av hur två förskolor samarbetar med sitt lokala bibliotek

The preschool and the library

- A study about how two preschools collaborate with their local library

2009

Antal sidor: 44

Jag har genomfört denna undersökning utifrån en frågeställning som lyder: Hur ser samarbetet förskolan och biblioteket ut? Detta eftersom jag vill se om förskolor och bibliotek arbetar tillsammans för att främja barns språkutveckling, och hur de i sådana fall samarbetar. För att begränsa min undersökning valde jag två förskolor i ett område där det finns ett lokalt bibliotek. Jag har sedan jämfört de båda förskolornas samarbete med biblioteket.

Undersökningen har genomförts dels med en enkätundersökning som pedagogerna på respektive förskola fått ta del i, och dels en intervju med bibliotekarien på det lokala biblioteket. Resultatet visade på att de båda förskolorna arbetar mycket lika när det handlar om biblioteket, och deras uppfattning om hur samarbetet med biblioteket såg ut stämde bra överrens med den bild som det lokala biblioteket har. Min slutsats blev att förskolorna idag har ett samarbete med biblioteket som de uppskattar, men att det från båda sidor efterfrågas en utveckling på samarbetet.

Nyckelord: Förskola, bibliotek, samarbete, språkutveckling

Böcker ska blänka som solar
och gnistra som tomtebloss.

Medan vi läser böckerna
läser böckerna oss.

Kan böckerna läsa människor?

Det kan de förstås!

Hur skulle de annars veta
allting om oss?

Lennart Hellsing

(Peterson, s.107)

Innehållsförteckning S.

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	5
1.3 Uppsatsens disposition	6
1.4 Definition av de termer som används i uppsatsen	6
2. Teoribakgrund och tidigare forskning	7
2.1 Barns språkutveckling	7
2.2 Böckers inverkan på språkutvecklingen	9
2.2.1 Styrdokument för förskolan	11
2.3 Biblioteket	12
2.3.1 Styrdokument för biblioteket	14
2.4 Förskolan och biblioteket	14
3. Metod och material	20
3.1 Urval	20
3.1.1 Etiska ställningstaganden	21
3.2 Enkät – förberedelse och genomförande	21
3.3 Intervju – förberedelse och genomförande	23
4. Resultat	24
4.1 Resultat av enkäten	24
4.1.1 Förskolan Bullen	24
4.1.2 Förskolan Kexet	26
4.2 Resultat av intervjun	29
5. Diskussion	30
6. Slutsats	36
Källförteckning	37
Bilaga 1: Enkätundersökningens utformning	
Bilaga 2: Intervjufrågor	

Figurförteckning

S.

Figur 1

25

Samarbetar förskolan Bullen med det lokala biblioteket?

Figur 2

25

Hur ofta går ni på er avdelning till det lokala biblioteket tillsammans med barnen?

Figur 3

26

Hur ofta går ni på er avdelning till det lokala biblioteket tillsammans med barnen?

Figur 4.

27

Samarbetar ni på förskolan Kexet med det lokala biblioteket på något sätt?

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Jag har ända sedan barnsben älskat böcker. De har skänkt mig mycket glädje, lekt med min fantasi och skapat känslor som jag aldrig upplevt utanför böckernas värld. Jag var en av de barn som knäckte läskoden utan problem, en av dem som hade tillgång till böcker hemma och en av dem som älskade att besöka biblioteket för att hitta nya små världar att utforska. Alla barn har det inte så lätt som jag hade, eller som jag snarare skulle vilja uttrycka det: De har inte möjligheterna som jag hade. Det är inte alla barn vars föräldrar läser för dem på kvällen. Det är inte alla barn som får gå med sina kamrater till biblioteket. Det är därmed inte alla som får chansen att uppleva den där härliga världen jag som liten fick ta del av. Jag är av den uppfattningen att böcker är en oerhört viktig del för ett barns språkutveckling. Vi behöver kunna läsa för att klara oss i dagens samhälle, och för att socialiseras in i allt som det innebär behöver man börja redan i förskoleåldern med de allra minsta barnen. Jag vill att barn skall känna glädje, kreativitet och nyfikenhet genom böcker samtidigt som det utvecklar barnens språkliga färdigheter. På biblioteken runt om i landet finns det oerhörda resurser, dels materiellt men också hos dess personal som besitter en stor kompetens. Jag har under min utbildning flera gånger reflekterat över hur lite biblioteket används av förskolan på en del ställen, och jag ställer mig då frågan varför? Varför utnyttjas inte de resurser som finns, eller gör de det? Biblioteket verkar vara något man går till några gånger per år för att man borde. Detta skapade ett intresse hos mig, och i synnerhet den del av mig som vurmar för barns rätt till ett nyanserat språk. Därför valde jag att lägga min tid och min energi på att titta närmare på hur förskolan samarbetar med biblioteket till förmån för barns språkutveckling. Jag vill inspirera och dela med mig av alla de fördelar som finns för både förskola och bibliotek om de samarbetar med varandra.

1.2 Syfte

I denna uppsats kommer jag att undersöka hur samarbetet mellan biblioteket och förskolan fungerar, och min frågeställning lyder: Hur ser samarbetet mellan förskolan och biblioteket ut?

1.3 Uppsatsens disposition

I uppsatsen inledning tar jag upp bakgrunden till mitt val av ämne för uppsatsen, och går vidare med att jag förklarar mitt syfte med detta arbete. Här har jag också placerat ett stycke som tar upp och förtydliga vissa ord och begrepp som används i texten. Nästa avsnitt är en teoribakgrund som också redovisar tidigare forskning. Informationen är indelad i olika underrubriker för att på så sätt skapa ett tydligare sammanhang och en överblick över litteraturen. Här visar jag även på olika exempel av samarbeten som utförts och dokumenterats runt om i Sverige gällande förskolan och biblioteket. I ”Metod och material” - avsnittet redogör jag för de olika metoder jag använt för att få information, samt motiverar mina val av metod. Resultatet av enkätundersökningen samt intervjun är påföljande avsnitt. Därefter diskuterar, analyserar och problematiserar jag den information jag fått ta del av. Slutligen knyts uppsatsen ihop med en sammanfattning där jag tittar på vad undersökningen har lett fram till.

1.4 Definition av de termer som används i uppsatsen

I uppsatsen nämns en del termer och begrepp som kan ha olika innebörd beroende på vem som använder dem och i vilket sammanhang de används. Därför har jag valt att tydliggöra de begrepp som skulle kunna tolkas olika, och förklara vad jag menar med begreppen i denna text.

Lokalt bibliotek innebär det bibliotek som finns tillgängligt för såväl förskolor och skolor som allmänheten. Det är ett mindre bibliotek som fungerar som en filial till ett större huvudbibliotek. Skolbibliotek innebär däremot att endast skolans elever har tillgång till det, och därmed är också bokbeståndet anpassat till skolans målgrupp eleverna.

Mångfald innebär i denna uppsats det som blir i en grupp individer med olika etniciteter och kulturer. Det kan vara t.ex. en barngrupp i förskolan, eller ett samhälle i stort. Mångfald innebär alltså att det är flera personer med olikheter som lever sida vid sida.

Mångkulturellt område är ett område där mångfald finns. Jag använder båda begreppen i uppsatsen, men betydelsen är i princip likadan för de båda.

Pedagoger används i denna uppsats som ett samlat begrepp för de som arbetar direkt med barnen i förskolan, dvs. förskollärare och barnskötare.

2. Teoribakgrund och tidigare forskning

Jag vill först och främst tydliggöra att jag är medveten om att den litteratur och den forskning jag har använt mig av inte är heltäckande. Eftersom det finns flera aspekter att ta hänsyn till gällande det ämne uppsatsen handlar om finns en uppsjö av relevanta källor. De som slutligen blev en del i detta arbete har jag valt då jag ansett de varit av god kvalitet och relevanta för mitt undersökningsområde. För att finna litteratur till denna uppsats, som är väsentlig för ämnet, har jag dels använt mig av sådant jag tidigare stött på under min utbildning och dels läst andra studenters uppsatser och deras litteraturlistor för att få tips på lämpliga informationskällor. Därefter har jag i huvudsak använt mig av kommunens Stadsbibliotek som till stor del kunnat tillgodose mina behov. I viss mån har jag även använt mig av internet, och då främst använt Google som sökmotor. Utifrån detta har jag funnit uppsatser och avhandlingar kring samma ämne skrivna av studenter runt om i Sverige. Att jag använt uppsatser när det kommer till tidigare forskning beror på att detta är ett ämne som uppenbarligen intresserar många människor. Utbudet är som tidigare nämnt mycket stort och jag har funnit några uppsatser som rör sig mycket nära mitt eget ämne och har därför ansett att de är relevanta källor i mitt arbete. Ytterligare en fördel med dessa uppsatser är att de är relativt nya, och därmed är också deras resultat aktuella, vilket gynnar min undersökning när jag skall ta reda på hur man kan ha ett samarbete mellan förskolan och biblioteket.

2.1 Barns språkutveckling

Redan när barn föds har de förmågan att lära sig språk, och processen börjar omedelbart skriver Bruce (2009, s.55-74). Det är i samspelet med vuxna som de lär sig att kommunicera eftersom det finns ett aktivt initiativ från de vuxna att förstå barnet. Turtagning är en viktig del i en kommunikation och detta är något som barnen lär sig fort. Detta framhåller även Hwang och Nilsson (2003, s.120-124, 161-165) som pekar på hur viktigt det är att barn får höra språket från början. Det är en förutsättning för att kunna tillägna sig det menar författarna. Redan när de är mellan 6 och 12 månader gamla har detta stor betydelse både för deras språkliga såväl som sociala utveckling. De vuxnas roll är oerhört viktig när det kommer till barn språkutveckling. De måste återkoppla till, reagera på och intressera sig för det som barnet försöker kommunicera. Denna stimulans är av mycket stor vikt, utan den riskeras språkutvecklingen att hämmas menar Hwang och Nilsson. Bruce (2009, s.55-74) menar också på att när barnen lärt sig samspele med vuxna går de över till andra barn, och fortsätter sin språkliga utveckling på detta sätt. Där spelar förskolan en viktig roll, eftersom den kan

erbjuda just möjligheter till samspel med både vuxna och andra barn. Det bör läggas stor vikt vid att iakttä barnet och ta tillvara på dess intressen anser författaren. Man kan se att barn i regel stimuleras och motiveras av sina förmågor att göra sig förstådda. Ju mer man lyckas kommunicera med andra, desto större blir viljan att göra det ännu mer. I tvåårsåldern är barnen väldigt nyfikna och känner, smakar, lyssnar, tittar och undersöker allt de kan komma över. Det är också nu de bygger ordförråd i rasande fart. När de närmar sig tre år tar sig språket ett steg längre och blir mer grammatiskt korrekt och sätta samman fler ord i sitt tal. Bruce menar att man brukar kunna säga att en treåring gör sig förstådd inom den egna familjen, och en fyraåring kan samtala med människor i omgivningen. När barnen börjar skolan kan de allra flesta använda språket obehindrat. Även här får hon medhåll av Wang och Nilsson (2003, s.120-124, 161-165) som instämmer i att små barn bygger också ordförrådet väldigt snabbt. Ungefär 90 % av alla barn yttrar sina första ord innan de är 18 månader. Från i snitt 300 ord i tvåårsåldern kan de i sexårsåldern tillämpa över 10 000 ord. Bruce (2009, s.55-74) tar också upp att en persons språkförmåga är beroende av olika faktorer. Det handlar om arv, miljö och personlighet. Det vi har möjligheten att påverka är miljön, och det har visat positiv effekt för språkutvecklingen när barn blir stimulerade via högläsning och berättande. Också här har förskolan något som de kan fokusera på, eftersom alla barn inte erbjuds detta i hemmen. Svenska barnboksinstitutet (1987, s.48-49) pekar även de på att språkutveckling främjas i samspel med andra och detta är ett faktum. Ju äldre barnen blir desto fler erfarenheter och desto mer byggs språket på. Det är dock viktigt att vuxna i barnens närhet gör sitt bästa för att stimulera språkutvecklingen, och där är just böcker och läsning en viktig ingrediens. Små barn kommer ofta i kontakt med böcker men tyvärr avtar detta ju äldre de blir. Medierna och informationskällorna blir fler och böckerna får hård konkurrens påpekar man.

Abrahamsson och Hyltenstam (2003, s.29-56) beskriver hur det inom biologin finns ett begrepp som kallas kritisk period, vilket innebär att en organism har en tidsbegränsad period för att utveckla en särskild färdighet. Under denna kritiska period behövs stimulering för att färdigheten skall utvecklas på ett normalt sätt. Detta begrepp har man även använt sig av när det kommer till språkutveckling hos en människa. Forskning menar på att det finns just en sådan period i ett barns liv där stimulering krävs för att fullt ut kunna ta till sig ett språk. Författarna framhäver att det finns olika teorier om när denna påstådda kritiska period då skulle utspela sig, men dagens forskning verkar ha enats om att detta skulle vara från spädbarnstiden till att barnen är 4-5 år. Man sätter det i samband med lateraliseringsprocessen

i hjärnan då skulle vara över skriver författarna. Dock anser man att inläringen av språk fortsätter hela livet men att det blir svårare ju äldre man blir att tillägna sig nya kunskaper. Genom att studera barn som frångått möjligheten att utveckla sin språkliga förmåga har man kunnat konstatera just hur viktigt det är att hjärnan tidigt får chansen att utveckla språkkunskaperna. I annat fall riskerar man att de språkliga funktionerna blir ostrukturerade, och att andra funktioner i hjärnan påverkas negativt av detta menar Abrahamsson och Hyltenstam.

Ekström och Godée (1984, s.15-16) anser att det är av yttersta vikt att man som pedagog i förskolan och skolan är medveten om att alla barn är uppväxta i olika kulturella miljöer, med små och stora skillnader. Genom att vara medveten kan man också då acceptera de olikheter som finns och utifrån detta fånga upp de olika intressen, traditioner och kulturer som finns i barngruppen. Man knyter på detta sätt an till hemmets traditioner och dess trygghet vilket har många positiva effekter på barnen. Dels stärker det deras självkänsla och dels stimuleras deras språkutveckling på ett positivt sätt då man är bekväm med det man arbetar kring menar Ekström och Godée.

2.2 Böckers inverkan på språkutvecklingen

Ekström och Godée beskriver boken som en ”genial uppfinning” (1994, s.49). Detta eftersom den öppnar upp nya världar med nya upplevelser, erfarenheter och kan knyta band mellan verklighet och fantasi. Böcker är beständiga, och finns kvar att återupplevas om och om igen. Det är viktigt att man låter barn ha tillgång till barnböcker menar författarna, och det är att föredra att böckerna har varierad språkupbyggnad och historia eftersom man skall tilltala många olika barn med dessa böcker. Böcker är inte bara ett sätt att roa sig, utan ger också barnen möjlighet till språkutveckling genom nya ord, begrepp och meningsbyggnader. Genom att få tillgång till olika sorters språk och författarskap så stimuleras språkinläringen och fortsätter växa. Författarna är inte rädda för att böcker kommer att försvinna i och med nyare teknologi, men känner dock viss oro för att när det blivit lättare att få ut sin litteratur kommer resultera i många likartade böcker. Då försvinner ju en del av det positiva med böcker och deras mångfald skriver Ekström och Godée.

Ekelund (2007, s.171-173) menar att redan i det ögonblicket när barnet föds startar processen att bli en kommunicerande individ. Bebisar insuper alla ljud, blickar och rörelser som föräldrarna gör, och detta bidrar till det som kommer att bli läs- och skrivkunnet senare i livet. Det är mycket vanligt att föräldrar läser för sina barn redan när de är spädbarn

menar författare, och det är ett första steg in i böckernas värld som kan vara spännande, rolig, läskig, glad, överraskande och mycket mer därtill. I början delas dessa upplevelser tillsammans med vuxna, men i sinom tid börjar barnen själva bläddra och ”läsa” de där konstiga krumelurerna på papperet. Man har kunnat se att det är av stor vikt för barns språkutveckling att få hantera böcker och deras berättelser och detta bör ske redan i förskoleåldern skriver Ekelund. Det är inte ovanligt att man har dagliga högläsningstunder för barn både i förskolan och i hemmet. Men det kan vara viktigt att tänka på när och var man genomför dessa. Att läsa för barn när de skall till att sova ger en lugn och mysig stund tillsammans, men om man vill ha ut det mesta möjliga av berättelsen bör man läsa den när barnet är piggare. Ekelund hävdar att det ger dem möjligheten att reagera och fundera kring berättelsen på ett annat sätt. Som vuxen är det viktigt att man tänker på sitt sätt att bemöta barnen i kommunikation. De behöver få fråga, känna, resonera, konstatera och bli lyssnade på varje dag, och detta inbjuder högläsningen till. Det kräver närvaro av alla inblandade och såväl själva berättelsen som diskussionen om den främjar språkutvecklingen på många olika sätt menar Ekelund.

Simonsson (2004, s.17, 99-100) har skrivit en avhandling som handlar om barn och bilderböcker i förskolan. Hon iakttog arbetet på två olika svenska förskolor för att få en bild av böckernas plats i förskolan och det främsta målet var att få fram hur förskolebarn använder bilderböcker som ett redskap för samspel. Simonsson har kunnat se och även fått bekräftat av pedagogerna på förskolan att man aktivt arbetar med böcker som ett redskap för barnens språkutveckling. Man menar på att det är bra för att stimulera ordförrådet, språkförståelsen och mycket annat. Ett sätt att använda boken är genom högläsning, vilket är vanligt förekommande på de flesta förskolorna. Pedagogerna poängterar också att det viktigt att ha böcker som ligger på olika nivåer, precis som barnen så att det finns något för alla. Barn med annat modersmål än svenska är ett exempel som pedagogerna tycker är klurigt emellanåt, men de försöker skaffa litteratur som är lättförståelig och utifrån detta stimulera uppbyggnaden av barnens svenska skriver Simonsson.

Chambers (1995, s.9, 20-43) skriver att all läsning måste ske någonstans, och att det är viktigt hur platsen är eftersom det direkt påverkar hur vi läser. Vår koncentration och förmåga att ta upp det vi läser är olika beroende på om vi befinner oss på en varm och lugn plats i förhållande till ett kallt och stimmigt ställe. Det är var författaren kallar för yttre förutsättningar, men han pekar samtidigt på vikten av våra inre förutsättningar för att skapa en god läsmiljö. Läsaren är beroende av humör, tid och sin inställning till böcker och läsning. Är

boken något man läser för att man vill eller har man blivit tilldelad den och måste läsa? För att vi ska kunna få en maximal utdelning av en bok så är som sagt dessa inre och yttre förutsättningar mycket viktiga. En fråga som författaren tar upp är tillgängligheten på böcker. Dels möjligheten att få tag på dem via bokhandlar och bibliotek, men också hur böckerna presenteras för oss som läsare. Hur en bok är placerad i hyllan kan vara avgörande för om vi bara går förbi den eller faktiskt fattar intresse. Ju mer man läser desto vanare blir man att undersöka och hitta böcker som passar ens intresse. Men för att bli van att botanisera bland böcker på till exempel ett bibliotek krävs det att man får öva hävdar Chambers.

Chambers (1995, s.13-19) tar också upp det faktum att vi endast har en språklig term för det man gör när man tittar på bokstäverna i exempelvis en bok. Man läser, och det finns ju faktiskt de som inte kan läsa. De allra flesta kan dock titta på bokstäverna, men för just denna aktivitet finns det inget ord eller namn, utan även det kallas för att läsa. Detta kan man till exempel märka när de allra yngsta barnen hanterar böcker. De övar sig på att bläddra, håller ibland boken upp och ner och kommer så småningom på att de svarta krumelurena har en faktisk innebörd. De läser alltså inte, men samtidigt läser de. För att inte på något sätt förminska de som ännu inte knäckt språkkoden menar Chambers att det är viktigt att man uppmuntrar och uppmärksammar deras lust och glädje till böcker. När man tar ut en bok ur bokhyllan är det något bra. När man själv lyckas välja en bok på egen hand är det bra. Allt detta måste ses som positivt och ett steg i rätt riktning för att läsa i ordets rätta bemärkelse påpekar Chambers.

2.2.1 Styrdokument för förskolan

Utbildningsdepartementet (2006, s.3-12) slår i *Läroplan för förskolan* (Lpfö98) fast att språket är en viktig del för lärande såväl som utvecklandet av den egna individen. Därför är det av stor vikt att förskolan arbetar mot att stimulera barns språkutveckling på ett aktivt sätt genom att t.ex. ta tillvara på barnens eget intresse för böcker och det skrivna språket. Man skall också i förskolan sträva efter att barnen utvecklar ett nyanserat språk, sina förmågor att uttrycka sig så att andra förstår, kan läsa av och använda symboler, utökar sitt ordförråd samt har en vilja och lust att leka med språket. Det är upp till arbetslagen att tillsammans arbeta för att förskolan blir en så gynnsam miljö som möjligt för barnens språkutveckling och kan barnen det stöd de behöver.

2.3 Biblioteket

Ekström och Isaksson (1997, s.89-90) visar på att barnbiblioteket från början är en idé som föddes i USA i 1900-talets början, och som kom till Stockholm 1916. Då startade Valborg Palmgren det första barnbiblioteket i Sverige vilket blev en succé från start. Barn kom dit för att läsa men också för att kunna göra sina läxor då hemmen ofta var trångbodda. Utvecklingen av barnbibliotek spreds över världen, och fortsätter att göra det än idag. Här i Sverige har dock de särskilda barnbiblioteken emellanåt svårt att hävda sig bland politiker och andra makthavare och ställs inför nedläggningshot och minskade budgetar. Det är som man ibland glömt bort hur betydelsefulla böcker är i ett barns vardag menar Ekström och Isaksson.

Svenska barnboksinstitutet (1987, s.55) berättar att de första barnbiblioteken i Sverige i 1900-talets början var separata, men fick så småningom sin plats i folkbiblioteken och spred sig över Sverige. Barn är stort den grupp som lånar mest böcker på biblioteket, men trots detta minskar resurserna för denna målgrupp. Under åren har biblioteket utvecklat nya arbetsformer, däribland att nå ut till de vuxna i samhället som arbetar med barn och på så sätt hjälpa barn till fortsatt intresse för böcker skriver Svenska barnboksinstitutet.

Greta Bolin m.fl. (1972, s.241) skrev följande om hur de ansåg att ett barnbibliotek bör vara:

”Ett bra barnbibliotek innebär förutom ett allsidigt urval av böcker också möjligheter att lyssna på skivor, band och kassetter och att få låna hem dessa, att se på utställningar och teater, att delta i dockteaterverksamhet och dramatisk lek, samt att vara med i bokklubbar, diskussionsklubba och filmklubbar. De yngsta barnen har också möjlighet att se på TV tillsammans med andra barn och vuxna och samtala om allt de upplever via TV-rutan.

På barnbiblioteket finns också spel och leksaker av olika slag. Barnen får rita och måla, vilket utvecklar de manuella och intellektuella färdigheterna. De flesta bibliotek har sagostunder och filmvisningar, vilket ofta sker i samarbete med andra institutioner” (s.241) Detta beskriver som sagt författarnas idé om hur ett barnbibliotek bör vara, och att det i princip var så på de flesta barnbibliotek i Sverige när de skrev boken på 70-talet.

Statens kulturråd (1996, s.39-43) genomförde en studie med syfte att ta reda på vilken ställning barnboken har inom biblioteksväsendet samt barnomsorgen. I denna studie kan man bl.a. läsa om Unescos folkbiblioteksmanifest som kom 1949 och sedan dess reviderats några

gångar. Syftet med detta manifest var att det skulle vara ett rättesnöre åt bibliotek i länder runt om i världen och så också för Sverige. Statens kulturråd menar att folkbibliotekets huvudsakliga uppgift bör vara att arbeta för läskunnighet, spridning av information, utbildning och kultur. Detta kan t.ex. ske genom att biblioteken jobbar för att stimulera barns läsvanor, fantasi och kreativitet och även hjälpa övriga åldersgrupper att läsa. Sveriges folkbibliotek håller hög standard i jämförelse med andra länder, men stora besparingar urholkar sakta men säkert bibliotekets möjligheter att bibehålla den standarden. I takt med att ny teknologi gällande informationssökning kommer ut på marknaden krävs det också att biblioteket följer med i utvecklingen och det kostar pengar skriver Statens kulturråd. Det innebär inte bara att bibliotekets budget skall räcka till fler områden, utan också att personalen får nya arbetsuppgifter vilket i sin tur leder till mindre tid för sina tidigare åtaganden. Detta har visat sig på barnbiblioteken genom att man inte kunnat ta emot fler barngrupper eller rent utav bemanna avdelningen. Man kan säga att besparingarna som emellanåt krävs på kommunala verksamheter så som biblioteket ställs mot det viktiga i att utveckla bibliotekets förmåga som informationskälla, och Statens kulturråd påpekar att barnbiblioteken ofta fått ta hårda smällar när pengarna skall placeras ut.

Eriksson (1994, s.43-46) skriver att barnbibliotekarien är en viktig pusselbit i barns språkutveckling med tanke på deras roll som litteraturförmedlare. Utan litteratur blir läsningen omöjlig och därför är det värdefullt att det finns de som har stora kunskaper om just barnlitteratur. Även om barnen läser hemma, i förskolan och skolan eller på fritidshemmet så är det sällan föräldrar eller pedagogerna besitter den enorma kunskapen om alla olika böcker som finns, och de nyheter som hela tiden uppenbarar sig på marknaden. Eriksson menar att där har barnbibliotekarien sin huvuduppgift, att kunna visa på böcker till barn i olika åldrar och med olika intressen. Författaren pekar också på en barnbibliotekaries pedagogiska roll som något viktigt. Det är när man som barn besöker biblioteket som man får lära sig hur man behandlar böcker, hur lånesystemet fungerar och hur man betar sig på biblioteket, vilket i sin tur genererar kunskaper som följer med dem hela livet och som sedan förs över till nästa generation anser Eriksson.

Nilsson (1994, s.70-75) tycker sig kunna se att barnbibliotekarier skiljer sig från de på vuxenbiblioteket på det sättet att de är mer öppna för förändring och för samarbete med andra verksamheter. De är vana att samarbeta med förskolor och skolor till exempel, och dessa samarbeten utanför bibliotekets väggar har positiv inverkan på deras arbete menar Nilsson.

2.3.1 Styrdokument för biblioteket

Almerud (2005,s.48) skriver om bibliotekslagen som är gällande styrdokument för bibliotekets verksamhet. I lagen kan man läsa att både folkbiblioteken och skolbiblioteken skall arbeta för att uppmärksamma barn och ungdomar genom att kunna erbjuda dem böcker, informationsteknik och andra medier. Dessa skall vara anpassade utifrån barn och ungdomars behov och bidra till att utveckla deras språkutveckling och motivera till att läsa. Det står också i bibliotekslagen att det till elever i grundskolan och gymnasiet skall finnas skolbibliotek att tillgå på ett lämpligt sätt och dessa skall ta hänsyn till deras behov för material till utbildning. Det skall också stimulera till läsning och ett intresse för litteratur i övrigt skriver Almerud (2005, s.48) Han skriver vidare att även om biblioteket i stor utsträckning arbetar för att skapa ett läsintresse hos barn och ungdomar finns mycket kvar att göra. I andra vardagliga miljöer som barnen vistas i så som förskolan, skolan och fritidshemmet är det inte ovanligt att böcker prioriteras bort till fördel för annat. Därför är det viktigt att biblioteket inte slutar arbeta för att utveckla sitt arbete med barn och ungdomar menar Almerud (2005, s.46).

2.4 Förskolan och biblioteket

Ekström och Isaksson (1997, s.87-88) menar att barn tidigt i livet blir medvetna om vad de vill ha. 4-åringar kan tala om vilken bok de vill läsa, och när de sedan närmar sig 5-6 årsåldern så vågar de ofta sväva ut lite mer och söka efter nya saker. Kapitelböcker till högläsning står högt i kurs samtidigt som böckerna de minns från när de var yngre också uppskattas. När barnen själva kan göra aktiva val av böcker är det också viktigt att det finns ett utbud att välja ifrån. Där spelar biblioteket en viktig roll då de kan hålla ett brett sortiment och har kunnig personal som gärna hjälper till att finna rätt bok till rätt barn så att säga. För att inte tala om hur bibliotekarien kan bistå pedagogen med tips och råd om vilka böcker förskolan kan köpa in till sin verksamhet anser Ekström och Isaksson.

Ekström och Godée (1994, s.49-52) är av uppfattningen att böcker skall finnas tillgängliga i barns vardag. I princip alla förskolor har ett eget litet bokbestånd att tillgå, och dessa bör vara med stor bredd i sortimentet. Det är också viktigt att man har litteratur som barnen i den aktuella målgruppen kan identifiera sig med. Författarna anser också att biblioteket bör vara ett komplement till förskolornas egna samlingar, och att man lär barnen hur biblioteket fungerar redan från början. Därför är det viktigt med ett samarbete mellan bibliotek och förskola skriver Ekström och Godée.

Simonsson (2004, s.107-108) har i sin avhandling om barn och bilderböcker i förskolan kunnat se hur de förskolor hon undersökt haft ett mestadels positivt förhållande till bibliotek. Man har som mål att åka till biblioteket tillsammans med barnet, men det finns olika hinder som måste överkommas först. Vanligtvis besöker de sitt lokala bibliotek och försöker emellanåt också åka till stadsbiblioteket. Dock är det svårt att ta sig till stadsbiblioteket pga. avståndet vilket resulterar i att pedagogerna får köra barnen i sina privata bilar för att komma dit. Ibland går de tillsammans med hela barngruppen och besöker biblioteket, men det sker också som en mer individuell aktivitet då det endast är några barn och endast en pedagog med. Författaren skriver att väl på biblioteket lämnar man tillbaka tidigare lånade böcker, lånar nya samt låter barnen själva få undersöka alla böcker som finns där. Själva syftet med att gå till biblioteket är enligt pedagogerna dels att låna böcker för senare användning i verksamheten då det egna biblioteket är tunt och dels för att ge barnen biblioteksvana. Simonsson upplevde att pedagogerna agerade uppmuntrande gentemot barnen och uppmanade dem att själva plocka intressanta böcker som de kunde låna med tillbaka. Dock framkom det att det inte finns något aktivt samarbete med biblioteket, mer än att de tar hjälp av bibliotekarierna när de är på plats. Det fanns alltså inga aktiviteter planerade tillsammans eller liknande påpekar Simonsson.

Statens kulturråd (1996, s.43-46) påpekar att det inte bara är inom biblioteket det måste sparas pengar, utan även inom barnomsorgen. Detta sker ofta genom att barngrupperna växer samtidigt som personalen minskas. Detta leder givetvis till ett mer pressat schema för pedagogerna, och möjligheterna att besöka biblioteket minskar pga. tidsbrist. Det påverkar också barnomsorgens egna bokbestånd. Böcker prioriteras bort och de som finns är ofta slitna och/eller otillgängliga för barnen såvida personalen inte har tid att läsa med barnen. Men också lästiden har fått lägre prioritet, och detta på bekostnad av böckernas viktiga inverkan på barnens språkutveckling menar Statens kulturråd.

Myndigheten för skolutveckling (2004, s.5) har under 2002-2004 utvecklat ett stödmaterial som de kallar för LekaSpråkaLära, och deras mål med det är att stärka samarbetet mellan förskolor och bibliotek som ett led i det språkutvecklande arbetet. De vill utveckla en större kunskap om barns språkutveckling hos pedagogerna samtidigt som man stimulerar barnens lust och vilja till böcker. Stödmaterialen har man tagit fram tillsammans med pedagoger på förskolor i olika delar av Sverige, även bibliotekarier har engagerats. Ulla Wiklund (2004, s.6-8) skriver om hur myndigheten för skolutveckling i samarbete med olika universitet arbetade fram olika lärgångar vilket innebär samma sak som kompetensutveckling. Man bildade

grupper av förskollärare och bibliotekarier som tillsammans fick träffas två gånger om året och diskutera fram ett utvecklingsarbete tillsammans. Dessa utvecklingsarbeten var menade att sätta igång tankar hos de som deltog, och förhoppningsvis sedan sprida sig på arbetsplatserna och skapa ett mer aktivt och medvetet sätt att samarbeta för barns språkutveckling. På förskolor runt om i landet arbetar man i regel mycket med böcker i barngrupperna med t.ex. högläsning, samtidigt som biblioteken arbetar för att göra böcker attraktiva för förskolebarn skriver Wiklund. Problemet är dock att de inte planerar tillsammans, och ett syfte med LekaSpråkaLära-materialet är att dessa två skall fördjupa sitt samarbete och därmed få en effektivare insats mot barns språkutveckling. Wiklund berättar vidare om själva namnet på projektet. Leka kommer givetvis från lekens starka ställning inom förskolepedagogiken. Språka bottnar i det arbete man gör med att stimulera barns språkutveckling och hur man hjälper barn med annat modersmål att tillägna sig svenska språket. Lära innebär begreppet lärande som ibland kan upplevas lite skrämmande i förskolan eftersom det är så starkt förknippat med skolan och undervisning. Det blir dock allt mer etablerat i förskolan och bör ses som ett vidare begrepp än just katederundervisning. LekaSpråkaLära vill stärka dessa tre viktiga delar i förskolans vardag, och knyta band emellan dem och ge en helhetssyn på barns lärande menar Wiklund.

Louise Limberg (2003, s.17-18, 41, 62, 89-91) skriver att det från regeringens håll har konstaterats att förskolans pedagogiska miljö är oerhört viktig för barns språkutveckling, och även vidare upp i grundskolan är miljön avgörande. När man har granskar hur läs- och skrivprocessen hanteras i förskolor och skolor runt om i landet har man kunnat se stora skillnader i arbetssätt och kvalitet. Det har även visat sig hur viktigt skolbiblioteket är som resurs i denna process. Skolbiblioteket skall vara en plats inte bara för böcker utan också erbjuda kunnig personal, olika informationskällor och en trivsamt miljö som stimulerar läs- och skrivinläringen. Redan under 1980-talet insåg forskare att skolbiblioteket måste lära barnen att vara källkritiska till exempel. Detta nya uppdrag bör tillsammans med skolbibliotekets klassiska uppgifter, så som att lära ut bibliotekskunskap, hålla ett uppdaterat bokbestånd och uppmuntra läsande, bidra till en gynnsam miljö för utveckling och inläring. Limberg påpekar också hur flera undersökningar visat på den roll som bibliotekarier har ur ett pedagogiskt perspektiv. De skall finnas där för att ge eleverna möjlighet att botanisera kring olika storters texter, prata om böcker både före och efter dem blivit lästa, samt arbeta för ett samarbete tillsammans med både andra pedagoger samt föräldrar till barnen. Om skolbiblioteket fungerar och har kunskap om vilka elever som använder det, är möjligheterna

för att skaffa böcker till olika intressen stor och detta främjar verkligen läsintresset hos barn menar Limberg.

Pernilla Bergqvist och Karin Karlsson (2005) skrev som studenter vid Borås universitet en magisteruppsats om samarbetet mellan bibliotek och förskola och hur det kan främja barns språkutveckling. De undersökte i synnerhet de barn som har ett annat modersmål än svenska och deras möjligheter till utveckling av svenska språket genom ett sådant samarbete. Genom intervjuer med såväl pedagoger i förskolan som bibliotekarier har de utifrån sin ståndpunkt kunnat dra vissa slutsatser. Det huvudsakliga samarbetet som bibliotek och förskola har är förmedlingen av böcker. Biblioteket försöker tillgodose förskolornas önskemål gällande exempelvis tema på böcker eller litteratur anpassad till olika barngrupper. Det är även så att bibliotekarier emellanåt besöker föräldramöten där de berättar om bra barnlitteratur och hur man kan stimulera sina barn till språklig utveckling. Det finns också på detta bibliotek en bibliotekarie med bosniska som modersmål som en gång i veckan besöker förskolorna och genomför aktiviteter med barn med samma modersmål som bibliotekarien. De sjunger, använder sig av rim och ramsor, spelar teater samt läser högt tillsammans. Syftet är dels att stärka barnens bosniska identitet samtidigt som man introducerar högläsning vilket oftast inte tillhör deras vardag. Bergqvist och Karlsson menar att pedagogerna och bibliotekarierna besitter olika kompetenser och genom att använda dessa för att komplettera varandra i ett samarbete ger det bra förutsättningar för att tillsammans stimulera förskolebarnens språkutveckling. Bibliotekarierna kan presentera olika sorters litteratur och pedagogerna kan fördjupa arbetet med dessa böcker tillsammans med barnen. Studien visar att både pedagoger och bibliotekarier har en positiv syn på dessa samarbeten, men att det i vissa fall kan vara oklart vilket ansvar man har som pedagog respektive bibliotekarie, vem som borde stå för vad i samarbetet. Samarbetet ger en positiv effekt på barnens språkutveckling, det är både pedagoger och bibliotekarier överrens om. Varje del av samarbetet fyller sin funktion till att stimulera språket och tillsammans bildar dessa delar en viktig del i barnens vardag på förskolan.

Tina Isaksson och Monica Johansson (2007) vid Luleå universitet genomförde en studie för att se hur förskolan använder sig av biblioteket. I studien kunde man se att de tillfrågade bibliotekarierna sällan upplevde att pedagogerna från förskolan inte använde sig av deras kompetens annat än för att plocka fram lämpliga böcker. Det gör att deras kunnskap om ny litteratur och framför allt barnens möjlighet att få höra ytterligare en vuxen prata om böcker och läsa högt går om intet. Man kunde också se att på de tillfrågade förskolorna förekom

ingen introduktion av biblioteket till barnen, utan man påannonserade biblioteksbesöken någon dag innan de skulle ske. Även bibliotekarierna hade missat att reflektera över att förskolebarn behöver en introduktion och presentation likaväl som barn i grundskolan och i förskoleklassen för att veta vad biblioteket är. Man räknade med att föräldrarna gjorde detta. Författarna konstaterade att samarbetet mellan förskolan och biblioteket kan utvecklas mycket mer, och att pedagogerna bör börja placera in biblioteket i ett större sammanhang och se de möjligheter som finns där för att främja barns språkutveckling. Pedagogerna verkade försöka klara av biblioteksbesöken så fort som möjligt, och besöken var endast till för att byta låneböcker. Barnen fick vara med och välja, men detta utan någon planering inför besöket och då endast kring 1-2 böcker var. Författarna menar på att om man förbereder barnen inför besöken och låter dem få ta del av bibliotekets alla delar under besöken blir detta ett viktigt led inte bara för deras språkutveckling utan också för deras livslånga lärande.

Kerstin Rydsjö (2003) har genomfört en studie där hon tittat på hur bilden av bibliotekets samarbete med förskolan kan uppfattas och kan problematiseras ur ett biblioteks- och informationsvetenskapligt perspektiv. Detta har hon gjort utifrån olika magisteruppsatser som på olika men relevanta sätt tagit upp ämnet. En av sakerna som Rydsjö kunde se var att barnbibliotekets huvudsakliga uppgift ansågs vara att stimulera barn till läsning och intresse för böcker. Detta sker på olika sätt men vanligt är genom sagostunder, teater, sångstunder och liknande träffar. Även en kontakt med pedagoger på förskola samt föräldrar är ett led i arbetet med att stimulera barns språk. Studien har visat att det i mångkulturella områden även ansågs vara viktigt att kunna erbjuda stöd till barn som har ett annat modersmål än svenska. Detta stöd från biblioteket anses främja en effektivare utveckling av det nya språket, samt hjälper till att bibehålla det ursprungliga. Pedagogerna i förskolan tycker i många fall att bibliotekariernas främsta uppgift är bokförmedling, och det håller även bibliotekarierna med om. De menar dock själva att man inte får glömma bort den viktiga rollen som informatörer gällande barnkultur på olika sätt. Rydsjö kunde märka att de olika författarna till uppsatserna hade olika uppfattning om vad som ingår i begreppet samarbete. I några uppsatser kom det fram att när biblioteket endast förmedlar litteratur till förskolorna är det ett samarbete, medans andra menade att ett samarbete inkluderar ytterligare kulturarrangemang så som sagostunder och dylikt. En del pedagoger hade inte tänkt på biblioteket som en samarbetspartner medans andra hade väldigt tät kontakt och bra kommunikation med sitt bibliotek. Studien visade även på att en del pedagoger i förskolan tycker att biblioteket skall ta initiativ till samarbete genom att bjuda in förskolorna, samt genom att besöka förskolorna för högläsning eller

bokpresentationer. Något som tas upp som försvårande omständigheter för eventuella samarbete mellan förskola och bibliotek är ekonomi. Nedskärningar inom biblioteksväsendet ger bibliotekarierna fler uppgifter och mindre resurser och på förskolorna minskar också resurserna samtidigt som barngrupperna blir större och pedagogerna blir färre. Dock påpekas det att man inte bara kan skylla på tidsbrist när förskolorna drar ner på biblioteks försöken. Det handlar också om prioriteringar, och därför är det viktigt att biblioteket arbetar på sin image och attraktionskraft. Olika projekt och bra marknadsföring är betydelsefulla ingredienser för att locka människor till biblioteket. På det stora hela menar Rydsjö att studien visar på att ett samarbete uppfattas som positivt från båda håll, även om man i många fall stöter på hinder och svårigheter.

Statens kulturråd (1996, s.57) skriver om ett lyckat projekt man genomfört i alla kommuner inom Malmöhus län och som heter Läs för oss när vi är små. Projektet startades med initiativ från länsbiblioteket i Malmö och syftet med det var att påpeka för föräldrar hur viktigt det är med böcker och biblioteket för små barns språkutveckling. Biblioteket samarbetade med barnhälsovården genom att där dela ut presentkort på en barnbok som kunde hämtas ut på biblioteket. De olika kommunerna gjorde på olika sätt för att nå ut till föräldrarna, men det som var gemensamt för dem alla var att intresset blev stort hos föräldrarna. Väl på biblioteket erbjöds man stöd och hjälp för att på bästa möjliga sätt stimulera sina barn till en gynnsam språkutveckling via böcker. När projektiden tog slut fortsatte kommunerna i egen regi med samma metod, och det blev en egen del i bibliotekens budgetar.

Ljungdahl (1994, s.211-214) använder sig av begreppet boklek, vilket har målet att ge barn biblioteks- och bokkunskap. Genom att använda sin fantasi och leka att man är bibliotekarie eller en bilderbok öppnar man upp för samtal med barnen om hur man beter sig på biblioteket samtidigt som man skapar glädje och nyfikenhet kring detsamma. Man kan leka sagolek, ytterligare ett begrepp Ljungdahl använder, som ett redskap för att bearbeta litteratur. Det går helt enkelt ut på att återupprepa en boks historia genom att dramatisera den. Tillsammans resonerar man fram vilken bok man skall leka, vilka karaktärer som finns och hur de beter sig. Detta är ett ypperligt tillfälle för barnen att träna på sina kommunikationsförmågor menar författaren.

3. Metod och material

I denna uppsats används två olika metoder. En enkätundersökning genomfördes där jag lätit pedagogerna på förskolorna Bullen och Kexet svara på frågor kring deras samarbete med det lokala biblioteket och synen på biblioteket som resurs i arbetet med språkutveckling. Jag anser att det är det bästa sättet för att få relevant information för att kunna besvara min frågeställning. Det genomfördes också en intervju med bibliotekarien på det lokala biblioteket för att få en bild över hur de ser på eventuella samarbeten med de aktuella förskolorna. Att material och information samlas på två olika sätt beror på att jag anser detta lämpligast för att få ut så mycket information som möjligt av informanterna och även för att få så uppriktiga svar som möjligt. En enkät lämpade sig bra för pedagogerna då de är många och det skulle kunna vara svårt att boka in intervjuer med dem alla. Genom att göra en enkät har undersökningen på ett bra sätt kunnat få både kvantifierbar information likaväl som inblick i pedagogernas tankar kring dessa frågor. Gällande det lokala biblioteket upplevde jag det vara klokare med en intervju då de har en anställd och då skulle det helt enkelt vara omöjligt att genomföra en enkätundersökning. En intervju tillåter också att man kan ställa följdfrågor vilket är positivt då jag inte är lika bekant med bibliotekets organisation som jag är med förskolans. Som helhet är undersökningen både kvantitativ och kvalitativ, eftersom den ger undersökningen både kvantifierbar fakta över hur verksamheterna organiserar sitt samarbete samt svar grundade på pedagogernas personliga upplevelser och erfarenheter. För denna undersökning anser jag att både kvantitativ och kvalitativ information är nödvändig för att kunna skapa en riktig bild när man jämför de två förskolornas resultat med varandra.

3.1 Urval

Jag valde att arbeta kring just dessa två specifika förskolor eftersom de båda ligger mycket nära ett lokalt bibliotek, och därför har bra förutsättningar för att kunna besöka biblioteket. Detta är också ett område som rymmer många olika kulturer och språk och det påverkade mitt val att genomföra undersökningar just där då jag tycker det kan ge ytterligare en dimension till eventuella samarbeten. Förskolan Bullen är en förskola som ligger i ett mångkulturellt område, med 4 avdelningar med olika åldersindelningar. Det är ca.80 barn som spenderar sina dagar på förskolan. Förskolan Bullen och det lokala biblioteket ligger på samma gård, tillhörande områdets skola, och det tar bara ett par minuter att förflytta sig mellan de två. Förskolan Kexet ligger i samma mångkulturella område, och har 6 avdelningar med olika åldersindelning. Det är ca.100 barn som spenderar sina dagar på förskolan. För att komma till

det lokala biblioteket tar man en promenad på ca. 5 – 10 minuter. Jag valde att just rikta in mig på det lokala biblioteket mycket pga. dess tillgänglighet för de båda förskolorna, men också för att undersöka vilka möjligheter som finns i ett litet lokalt bibliotek. Pedagogerna på de båda förskolorna är de informanter som deltagit i enkätundersökningen. Detta därför att jag tror att de som arbetar dagligen i förskolans verksamhet är de som bäst kan svara för hur man ser på ett samarbete med biblioteket. Jag skickade ut enkäten så att alla anställda pedagoger skulle få möjlighet att svara på den. Från förskolan Bullen fick jag in 11 svar, och från förskolan Kexet fick jag 17 svar. Av informanterna från förskolan Bullen var 8 förskollärare och resterande 3 barnskötare. Förskolan Kexet lämnade svar från 11 förskollärare och 6 barnskötare. Från biblioteket har jag fått min information bibliotekarien Camilla som är den enda anställda bibliotekarien på det lokala biblioteket. Jag är medveten om att mitt val av informanter representerar förskolan Kexet och förskolan Bullen och deras samarbete med det lokala biblioteket. Det innebär att de slutsatser jag drar av denna undersökning inom ett begränsat område inte automatiskt skall tolkas som att de ger den generella bilden över hur förskolors samarbete med bibliotek ser ut. Dock kan man föreställa sig att det finns många förskolor som har liknande förutsättningar som de jag undersökt, och därför kan undersökningen ändå ses som representativ.

3.1.1 Etiska ställningstaganden

Med utgångspunkt från Humanistisk – samhällsvetenskapliga forskningsrådets (1999) etiska riktlinjer har jag valt att använda fingerade namn på medverkande parter i denna undersökning. Jag nämner vare sig förskolor, bibliotek, bostadsområde, stad och bibliotekarien vid dess rätta namn utan använder istället mer neutrala ord och påhittade namn. Alla deltagande i denna undersökning har blivit informerade om undersökningens syfte och fått välja om de vill medverka eller inte. Jag har sedan hanterat informationen med diskretion och utifrån den färdiga texten är samtliga medverkande anonyma.

3.2 Enkät – förberedelse och genomförande

Enkätens frågor består dels av frågor med givna svarsalternativ och dels mer öppna frågor där informanten själv har fått tolkat frågan och skrivit svar utifrån sin uppfattning om eventuellt samarbete med det lokala biblioteket (Se bilaga 1). Öppna frågor kräver ett svar där man utvecklar och förklarar vad man menar, medan en sluten fråga endast kräver ett kort ja- eller nej-svar skriver Häger (2001, s. 59-72). Jag försökte utgå från detta, och har som sagt använt

mig av både sorterna. Detta eftersom jag gällande några frågor ville ha mer kvantifierbara svar, och för att jag på resterande frågor ville ha mer uttömmande svar.

För att på ett bra sätt få spridning på enkäterna tog jag hjälp av rektorn för de båda förskolorna. Jag gav honom ett tillräckligt antal enkäter som han sedan vid två olika tillfällen delade ut på respektive förskola. Förskolan Kexets pedagoger fick svara på enkäterna under en stängningsdag, där de avsatte en stund för detta. På förskolan Bullen delades enkäten ut under en arbetsplatsträff på kvällstid. Anledningen till att jag bad om hjälp att dela ut enkäterna berodde på att jag inte själv kunde närvara just dessa kvällar. Jag ansåg att det var viktigt att enkäterna delades ut vid ett tillfälle när alla var samlade, och där möjligheten då fanns att samla in enkäterna direkt när de blivit ifyllda. Jag skulle ha kunnat dela ut enkäterna avdelningsvis, men såg två stora nackdelar med detta. Dels att det skulle kräva att pedagogerna tog tid från barnen för att fylla i enkäterna, och att de därmed skulle kunna känna stress och kanske inte tänka efter innan de fyllde i. Det handlade också om att när man lämnar ut enkäter för att vid ett senare tillfälle samla in dem är risken stor att de inte blir ifyllda i tid eller tappas bort.

Jag har tillfrågat alla pedagoger på de två förskolor som jag ämnat undersöka, genom att dela ut enkäten till alla. Tack vare detta har jag då fått tillgång till majoriteten av pedagogernas uppfattningar om hur ett samarbete mellan dem och biblioteket ser ut, eftersom i stort sett alla valde att svara på enkäten. Detta tolkar jag som att reliabiliteten utifrån denna enkätundersöknings förutsättningar är god.

Gällande validiteten på undersökningen är det en balansgång, som i många andra fall. Risken finns ju alltid att den som skrivit enkäten, i det här fallet jag själv, har vinklat frågorna utifrån sin egen ståndpunkt. Då skulle det ju innebära att även svaren tenderar att gå åt samma håll som frågorna pekar. För att försöka stärka validiteten i undersökningen lät jag andra läsa frågorna och ge synpunkter på frågeformuleringar. En annan aspekt att ta till sig är vad pedagogerna utgått ifrån när de svarat. Har de angett svar som de trott att jag vill höra, eller speglar deras svar hur det verkligen ser ut. Detta är något som alltid bör funderas över när man gör en undersökning på detta sätt. Men jag väljer att utgå ifrån att informanterna har svarat så gott de kunnat utifrån den vardagliga verksamheten när jag analyserar svaren på enkäterna. Det faktum att pedagogerna fick besvara enkäterna i en lugn miljö, var och en för sig anser jag vara positivt för validiteten. De fick alltså avsatt tid för att sitta ner och fundera över sina svar, vilket i sin tur leder till att man kan anta att de tänkt ett extra varv innan de

svarat på frågorna. Med min ringa erfarenhet av enkätundersökningar, informanternas förutsättningar under ifyllningstillfället samt försök till att göra frågorna neutrala så skulle jag hävda att undersökningens validitet är tillräckligt för dess syfte.

3.3 Intervju – förberedelse och genomförande

Intervjun har jag genomfört efter jag behandlat alla enkätsvar från förskolorna. Detta eftersom jag på så sätt kunnat få en bild av hur pedagogerna uppfattar samarbetet och utifrån detta ställa liknande frågor (Se bilaga 2) till bibliotekarien för att få reda på deras syn på saken. Frågorna har jag försökt göra till öppna frågor, genom att använda uttryck som hur upplever du, eller vad skulle fler besök kunna leda till? Häger (2001, s.59-72) påpekar som tidigare nämnt att det är viktigt att ställa öppna frågor eftersom de bjuder in till mer utvecklade svar. Han menar också att det är viktigt att låta den man intervjuar själv få säga svaret. Risken finns att man märker åt vilket håll svaret kommer hamna och hjälper till på traven, men svaret får med den intervjuades egna ord mer tyngd. Man skall försöka undvika att ställa två frågor direkt efter varandra, och istället formulera en öppen fråga från början där man kan tänkas få svar på det man undrar. Utifrån det kan man sedan ställa följdfrågor menar Häger (2001, s.59-72). Jag har under intervjun använt både slutna frågor och dubbelfrågor vilket uppenbarligen är det bästa sättet att använda när man vill få svar på något. Detta beror främst på min ovana att intervju, och trots förberedelse ramlade jag i fällan flera gånger. Jag tycker ändå att majoriteten av frågorna jag ställde var öppna vilket är positivt för mitt resultat. Under intervjun så följde jag ingen direkt ordning på frågorna, eftersom jag istället valde att följa med i bibliotekarien Camillas resonemang och ville inte avbryta dem för att strikt följa min plan. Dock återgick jag till de frågor jag inte fått svar på senare under intervjun. Jag använde ingen inspelningsutrustning under intervjun, utan antecknade. Jag upplevde att det fungerade bra, och jag hade bra samspel med den jag intervjuade. Jag kunde fråga igen om jag behövde upprepning för att skriva rätt och fick även tid på mig att hinna skriva ner svaren. Efter intervjun skrev jag direkt ner minnesanteckningar för att minnas vad vi pratade om, och bearbetade texten samma dag. Intervjun ägde rum i ett enskilt rum.

4. Resultat

4.1 Resultat av enkäten

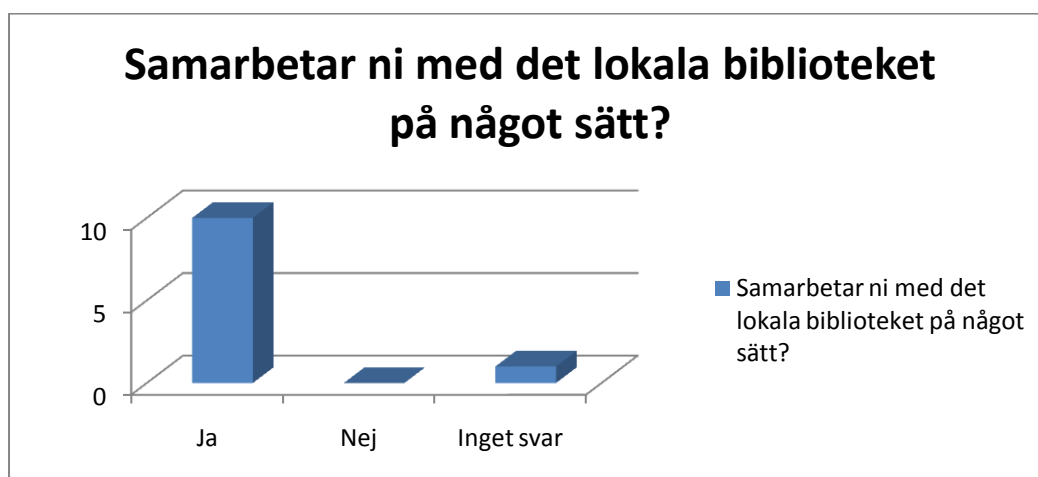
Jag skickade ut enkäter (se bilaga 1) till pedagogerna på förskolan Kexet samt förskolan Bullen. På båda förskolorna fylldes enkäterna i när man hade möten för hela personalen, och

därmed fanns inga barn närvarande. Detta nämner jag med tanke på olika distraktioner som skulle kunna påverka informanterna. Jag väljer att redovisa resultaten var för sig till en början, för att sedan titta på eventuella likheter och olikheter i diskussionsdelen.

4.1.1. Förskolan Bullen

Totalt var det 11 pedagoger som svarade på enkäten vilket jag bedömer vara ett gott utfall utifrån den totala personalstyrkan. Av dessa 11 var 6 förskollärare, 3 barnskötare och 2 stycken fyllde inte i detta fält på enkäten. Majoriteten av pedagogerna har arbetat på förskolan Bullen i 1-5 år.

En stor majoritet har svarat att de tycker det är mycket viktigt att förskolan och biblioteket samarbetar med varandra. De flesta har svarat, med olika formuleringar, att det viktigaste är böckerna. Dessa är ett verktyg som är värdefullt för barnens språkutveckling, och många av informanterna nämner kommande läsinlärning som en tung motivering. Pedagogerna verkar också vara överrens om att det är viktigt att ta tillvara på bibliotekariernas kompetens och då främst när det kommer till att föreslå böcker som passar barnens ålder och intressen. Många tar också upp i sina enkäter vikten av att göra barn vana med böcker och biblioteksbesök, vilket en av informanterna konkretiserar genom att påpeka att alla barn inte får dessa möjligheter hemifrån. Pedagogerna tar också upp det faktum att förskolan Bullen tar emot barn från ett mycket mångkulturellt område, och där kan biblioteket hjälpa till med litteratur på de olika språk som finns. Böcker kan vara hjälpsamma när det kommer till att tillägna sig ett nytt språk, samtidigt som man bör fortsätta underhålla förstaspråket.

Figur 1. Samarbetar förskolan Bullen med det lokala biblioteket?

Alla uppfattar det som att man har ett samarbete med det lokala biblioteket. Informanterna nämner olika aktiviteter som exempel på detta samarbete. Teater, utställningar, sagostunder,

musikstunder är det som tas upp utöver att man besöker biblioteket för att låna böcker. De berättar även om hur förskolan har ett bokombud som ofta går på möten tillsammans med biblioteket och andra bokombud för att få tips om ny barnlitteratur. Majoriteten skriver att de nöjda med hur samarbetet ser ut idag, medans andra tycker att det skulle kunna utvecklas mer.

Figur 2. Hur ofta går ni på er avdelning till det lokala biblioteket tillsammans med barnen?

Någon beskriver hur man skulle kunna gå avdelningsvis och låna böcker på biblioteket ungefär 1 gång i månaden. Vecka 1 går 3-åringarna, vecka 2 går 4-åringarna och så fortsätter det tills alla barn besökt biblioteket. Pedagogerna skulle också vilja att bibliotekarierna kunde ge tips och information direkt till barnen om vilka böcker som finns. En önskan som några av informanterna nämner är att de skulle vilja ha tätare besök på biblioteket. När frågan 'hur ofta man på avdelningen besöker det lokala biblioteket' har ställts har nästan alla svarat 1 gång i månaden, och några få att man går dit varannan vecka.

På frågan om förskolan har någon policy eller annat dokument som fastställer hur man skall arbeta med biblioteket har samtliga svarat nej. De anledningar som tas upp till att ett samarbete mellan biblioteket och förskolan inte prioriteras idag är uteslutande brist på tid och vilja. Informanterna menar på att andra saker går före och att ett samarbete skulle kräva mer engagemang från både förskola och bibliotek. Det verkar dock finnas en gemensam önskan om att utöka samarbetet med biblioteket, och att börja se biblioteket som en resurs i det pedagogiska arbetet. Det nämns också att man skulle önska få bibliotekets hjälp till att motivera föräldrar, i synnerhet från andra kulturer, att i större utsträckning besöka biblioteket med sina barn.

4.1.2 Förskolan Kexet

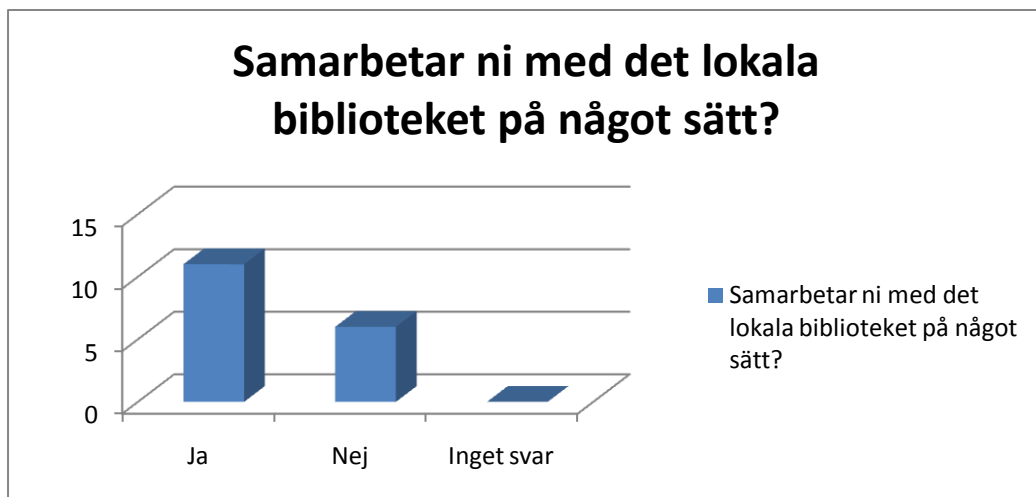
Totalt var det 17 pedagoger som svarade på enkäten vilket jag bedömer ett gott resultat med tanke på hur många pedagoger som arbetar där. Av dessa 17 var 11 förskollärare och övriga 6 barnskötare. Majoriteten av pedagogerna har arbetat på denna förskola mellan 1-5 år.

När jag sammanfattat enkäterna får jag fram att hälften av pedagogerna anser det vara viktigt att ha ett samarbete med biblioteket, medans andra hälften har fyllt i att det är mycket viktigt. De anledningar som oftast förekommer är att det är viktigt med läsning och böcker för språkutvecklingen, bokkunskapen och lärandet i stort. De flesta är överrens om att samarbetet är viktigt som en del i det pedagogiska arbetet och för att skapa nyfikenhet och lust till böcker. Det nämns också ett flertal gånger att bibliotekarierna besitter en kompetens som gynnar barnens språkutveckling. Dock finns det några enkätsvar där informanterna menar att de aldrig tänkt på biblioteket som en samarbetspartner och att detta skulle göra varken till eller från i deras arbete

Figur 3. Hur ofta går ni på er avdelning till det lokala biblioteket tillsammans med barnen?

Majoriteten av pedagogerna menar att de med sin avdelning besöker det lokala biblioteket 1 gång i månaden och några få anser att man gör det mer sällan. Att besöken kommer så sällan och därmed påverkar eventuella samarbeten menar majoriteten av informanterna beror på att de har för lite tid, bristfällig planering och svårt att få det att gå ihop med antalet pedagoger. En annan svårighet som nämns är den mångfald av olika språk som finns i barngrupperna, det blir svårt att hitta något för alla. Dock verkar de flesta vara överrens om att man önskar att samarbetet skulle utvecklas i framtiden, och att möjligheten till att göra spontana besök skulle öka.

Figur 4. Samarbetar ni på förskolan Kexet med det lokala biblioteket på något sätt?

På frågan om pedagogerna anser att förskolan har ett samarbete med det lokala biblioteket faller sig svaren olika. 12 stycken har svarat att man har ett samarbete, och 5 stycken att man inte har ett samarbete. Som exempel på dessa samarbeten nämner man teater, tillgång till ljudband och böcker, beställning av böcker samt boklådor. Dessa boklådor innehåller böcker, ofta på andra språk, som tas med till förskolan och där föräldrar får låna kostnadsfritt. Även här nämns förskolans bokombud som ett led i samarbetet. Många tycker att samarbetet är bra som det är idag, men det kommer också många förslag på hur man skulle vilja att samarbetet såg ut. Det handlar i de flesta fallen om att kontakten borde bli tätare, att förskolan borde bli inbjudna till biblioteket på information, högläsning, barnteater och böcker på fler olika språk. Informanterna verkar tycka att biblioteket borde bjuda in förskolan till olika arrangemang, samt informera mer om olika nyheter gällande barnböcker och önskemål om egentid på biblioteket kommer upp.

Största delen av pedagogerna säger att man inte har någon policy eller liknande på förskolan där man slagit fast hur man skall samarbeta med biblioteket. 3 pedagoger har gjort ett eget svarsalternativ, vet inte skrev de.

4.1 Resultat av intervjun

Jag har intervjuat bibliotekarien Camilla från det lokala biblioteket, och under denna intervju fick jag faktiskt en hel del av enkätens resultat bekräftat då det upplevs likadant från bibliotekets håll. Det samarbete som finns mellan det lokala biblioteket och förskolorna i området, däribland förskolorna Kexet och Bullen, är främst att förskolorna kommer och lånar böcker. Detta gör de på bibliotekets allmänna öppettider, så det finns ingen särskild tid avsatt

till förskolornas besök. Förskolorna kommer helt enkelt när de själva känner för det berättar Camilla. Biblioteket förser också förskolan Kexet med boklådor där man samlat böcker som är anpassade till de barn som finns på de olika avdelningarna. Detta innebär också att biblioteket skickar med böcker på de olika språk som finns bland barnen. Föräldrarna får sedan möjligheten att låna hem böckerna från boklådan direkt från kapprummet på förskolan. Även förskolan Bullen har använt sig av boklådor, men Camilla var osäker på om de fortfarande gjorde det. Det lokala biblioteket anordnar också olika aktiviteter två gånger per termin, vilket man kallar för Barnprogram. Information kring dessa aktiviteter finns i en broschyr som delas ut på biblioteken i kommunen, samt sätts upp på förskolorna. De aktiviteter som det lokala biblioteket erbjuder under höstterminen 2009 har vid ena tillfället varit anpassat till barn som är 0-4 år, och vid det andra tillfället för barn som är mellan 3-6 år. Barnprogrammet riktar sig till både privatpersoner och förskolor. För att kunna delta vid dessa tillfällen krävs det att man bokar platser, eftersom biblioteket inte har kapacitet att ta emot för många barn på samma gång. Camilla menade på att informationen förmedlas till förskolorna, och sedan är det upp till dem att ringa. Oftast kan man se att vissa förskolor är snabbare att ringa och boka, och därför får många av platserna. Om en aktivitet inte är fullbokad brukar det lokala biblioteket kontakta förskolorna och påminna dem. Vilken förskola de då kontaktar beror på vilken man upplevt inte syns till på ett tag, eftersom man brukar anteckna när förskolorna besöker biblioteket i området. Barnprogrammet bekostas av biblioteket, men vissa av aktiviteterna sker i en närliggande kyrka och de är då med och finansierar Barnprogrammet den gången. Barnprogrammet erbjuder olika aktiviteter varje gång, ibland är det musik och ibland teater osv. Det lokala biblioteket erbjuder även förskolorna plats till att ha utställningar i bibliotekets lokaler. Detta för att förskolan skall kunna visa upp sitt arbete på en plats där allmänheten får chans att ta del av det.

När vi talar om besöksfrekvensen hos förskolan Kexet uppskattar Camilla att de kommer ungefär var fjortonde dag. Förskolan Bullen kommer i snitt en gång i veckan. Men då skall det tilläggas att det gäller en avdelning i taget, vilket innebär att inte alla avdelningar på förskolan Bullen kommer en gång i veckan. Samma sak gäller Kexets besök. Vanligtvis kommer det en pedagog med ca. 4-5 barn och lånar böcker per gång och förskola, men ibland förekommer det också större grupper. Dock aldrig hela avdelningar på samma gång. Camilla kunde inte säga att det var samma pedagoger som alltid följde med barnen till biblioteket, men hade lagt märke till att förskolornas bokombud dyker upp oftare än andra pedagoger.

Bibliotekarien berättar också att hon märkt av hur besöken från förskolorna minskat under de senaste åren, och hon har tolkat det som att det beror på tidsbrist.

Det lokala biblioteket ligger i ett mångkulturellt område, i anslutning till områdets skola. När jag frågar Camilla om många barnfamiljer kommer till biblioteket för att låna böcker svarar hon nej. Det är mest äldre som besöker dem, och så används de naturligtvis flitigt av skolan. Kanske beror bristen på barnfamiljer på att biblioteket ligger i skolans lokaler och därför inte uppfattas som ett lokalt bibliotek utan ett skolbibliotek. Men de försöker att informera genom att t.ex. besöka föräldramöten på förskolorna i området och berätta om biblioteket. Det kan också ha att göra med att barn idag ofta har fullspäckade scheman med aktiviteter flera kvällar i veckan menar Camilla. Dock så är målet att satsa på biblioteket i området, och risken för att det skulle läggas ner är liten för tillfället. Många närliggande bibliotek har försvunnit vilket innebär att just detta lokala bibliotek får ta över deras besökare.

När vi återgår till det direkta samarbetet med förskolorna nämner Camilla att de under 2010 kommer att börja med sagostunder igen, vilket har funnits förr men sedan lades ner då besökarna blev för få. Nu gör man ett nytt försök och hoppas kunna fortsätta med dem. Hur dessa sagostunder kommer att se ut är inte riktigt bestämt, men eventuellt kommer de att anpassas till olika åldrar, och att varje förskola får komma för sig. Detta eftersom biblioteket som jag tidigare nämnde inte har kapacitet för att ta emot för många barn på en gång. Ett annat led i ett samarbete som fanns förr var att det lokala biblioteket hade en liten diskussionsgrupp. Där samlades de pedagoger som var bokombud på de olika förskolorna i området, och tillsammans med Camilla diskuterades hur man kunde samarbeta med varandra på bästa sätt. Under dessa träffar fick pedagogerna också information om nya böcker och även möjlighet att först låna den nyinkomna litteraturen. Detta var även forumet där man informerade om bibliotekets aktiviteter och liknande. Tyvärr fick dessa träffar läggas ner, och det var en ekonomisk fråga. Pedagogerna upplevde det svårt att gå ifrån den ordinarie verksamheten då det blev tungt för den kvarvarande personalen berättar Camilla. Hon nämner också att även det lokala biblioteket skulle behöva ha mer personal för att hinna med att återigen kunna genomföra sådana träffar. Detta forum är dock saknat av Camilla, eftersom det var ett sådant bra tillfälle att utbyta tankar, åsikter och idéer. Den personliga kontakten med förskolorna har minskat sedan träffarna försvann.

Om Camilla skulle få frågan om varför man skall läsa är hennes första svar: För att det är så roligt! Hon pekar också på hur viktigt det är för språkutvecklingen, och biblioteksbesöken

gör barnen till just biblioteksbesökare vilket följer med dem under hela uppväxten. Hur ofta man bör besöka biblioteket tycker hon är svårt att svara på, eftersom det beror på hur man sedan använder böckerna på förskolan. Det lokala biblioteket finns för förskolorna, men saknar också viss kommunikation för att samarbetet skall kunna utvecklas och detta är synd tycker Camilla.

Camilla berättar också om hur kommunen har ett samarbete med barnhälsovården, liknande det som Statens kulturråd (1996) beskriver att man genomfört i Malmö. Tyvärr så är det ovanligt att det faktiskt kommer någon förälder och hämtar ut boken de fått. Det kan vara så att kommunens stadsbibliotek delar ut desto fler, men det kan Camilla inte svara på.

5. Diskussion

I detta avsnitt kommer jag att reflektera över det resultat jag fått med min undersökning. Jag kommer att ta upp likheter och olikheter mellan förskolan Kexet och förskolan Bullen, och deras samarbete med det lokala biblioteket. Vidare kommer jag att resonera kring olika frågor som dykt upp under arbetets gång. Här vill jag ännu en gång understryka att jag är medveten om att min undersökning inte kan representera alla förskolor i kommunen, utan visar hur samarbetet ser ut mellan förskolorna Bullen och Kexet och det lokala biblioteket.

Att göra en jämförelse mellan de två förskolorna visade sig inte vara så svårt. De är helt enkelt mycket lika i sin inställning till biblioteket, och använder det till ungefär samma saker. Båda parter har en mycket kort promenad för att besöka biblioteket, men går inte dit mer än en gång i månaden per avdelning. Man anser att man inte har tid, och att man kanske inte tänkt så mycket på ett samarbete. Dock har både pedagogerna på Bullen samt Kexets förskolor en uppfattning om vad de skulle vilja ha ut av biblioteket. Denna uppfattning delas i stort av bibliotekarien på det lokala biblioteket.

Isaksson och Johansson (2007) upplevde i sin studie att bibliotekarierna inte utnyttjades till fullo av förskolan, utan mest fick agera någon som plockade fram lämplig litteratur. Detta är intressant med tanke på vad Rydsjö (2003) och även jag såg i våra undersökningar, om hur pedagogerna ofta anser att det är bibliotekets uppgift att bjuda in förskolan till samarbete. I mina öron låter det lite motsägelsefullt, att man från förskolans håll å ena sidan anser att biblioteket har som uppgift att skapa stimulerande aktiviteter till barnen, men att de å andra sidan inte släpper in dem mer än som boktipsare. Ett fungerande samarbete kräver ju ömsesidig respekt och tilltro till varandras uppdrag och att man vågar lita på den andre partens

kompetens. För att se till både förskolan Kexet och förskolan Bullen finns det ju en bra grund i ett sådant samarbete i och med deras bokombud. Det finns enligt pedagogerna ett bokombud på respektive förskola som kontinuerligt besöker biblioteket tillsammans med andra bokombud och får information om nya böcker och aktiviteter som sker på biblioteket. Detta bekräftas dock inte av det lokala biblioteket som menar att det finns bokombud men att de inte längre hinner med dessa träffar. Bibliotekarien yttrar dock en önskan om att återuppta detta forum tillsammans med förskolorna. Detta är ju ett ypperligt tillfälle att starta ett mer aktivt samarbete, och skapa en tydlig och bra kontakt mellan förskolorna och biblioteket.

En olikhet som dyker upp mellan de två förskolornas enkätsvar är hur viktigt man tycker ett samarbete med biblioteket är. Av de 11 pedagogerna på förskolan Bullen svarade 8 st. att ett samarbete var mycket viktigt, och resterande 3 att det var viktigt. Majoriteten svarar med andra ord att de anser det vara mycket viktigt att samarbeta med biblioteket. På förskolan Kexet svarade totalt 17 pedagoger på enkäten, och av dem ansåg 8 st. att det var mycket viktigt med ett samarbete. Lika många svarade att det var viktigt. Det sista svaret menade på att det var varken eller. Här visar alltså de två förskolorna upp en olikhet sinsemellan. Är det då så att pedagogerna på förskolan Bullen anser det vara viktigare med ett bibliotekssamarbete än vad de som arbetar på förskolan Kexet gör? Detta blir ju en tolkningsfråga för mig som gör undersökningen. Antingen är det som resultatet pekar på, att pedagogerna på Bullen faktiskt tycker att det är mycket viktigare med biblioteket än vad de på Kexet tycker. Men det kan också handla om hur man resonerar kring begreppen. Två personer kan tycka att samma sak lika viktig, men den ena säger viktig och den andra mycket viktig. Om detta är fallet här är ju utifrån den undersökning jag gjort omöjlig att svara på. Dock drar jag i alla fall slutsatsen att oavsett om man arbetar på förskolan Kexet eller förskolan Bullen tycker man att ett samarbete med det lokala biblioteket är viktigt för barnen och deras utveckling. Endast ett svar pekade åt ett annat håll, och detta får jag ju säga är ett glädjande resultat.

Flera forskare, däribland Ekström och Godée (1994), menar att böcker är ett bra instrument att använda när det handlar om att stimulera barns språkutveckling. De leker med fantasin, använder nya ord och begrepp och skapar diskussioner vilket alla är viktiga delar av språket. Här har biblioteket en stor roll som bl.a. Eriksson (1994) pekar på, att vara litteraturförmedlare bland annat. Ett biblioteksbesök tillsammans med barngruppen ger alltså möjligheten till att finna nya böcker att bläddra, titta och läsa i. Men ett sådant besök är också viktigt av andra orsaker så som en inbjudande miljö, andra vuxna att samtala med och vana att

föra sig i grupp på andra ställen än förskolan. Man kan alltså säga att biblioteket har en viktig roll i barns språkutveckling, och detta var ju även något som pedagogerna höll med om. På förskolan Kexet ansåg man att ett samarbete mellan förskolan och det lokala biblioteket var betydelsefullt för att läsning och böcker är viktiga, det ger mycket på ett kulturellt plan samt att man ger barnen kunskapen om att det finns böcker i olika genrer. Enkätsvaren från förskolan Bullen visade samma sak, och där lade man även till att i det i vissa fall är så att barnen inte har tillgång till bibliotek eller böcker hemifrån och därför är det viktigt att förskolan använder sig av dessa i sin verksamhet. På det lokala biblioteket är man av i stort sett samma uppfattning. Böcker skall vara något roligt först och främst påpekades dock, men att de har en stor inverkan på barnens språkutveckling går inte att komma ifrån. Biblioteksbesök gör också barnen till biblioteksbesökare, vilket sedan är något som följer dem hela livet. De vet då hur det ser ut på ett bibliotek, hur det fungerar när man lånar böcker och vad man kan hitta på biblioteket understryker bibliotekarien på det lokala biblioteket.

När pedagogerna på de båda förskolorna fick chansen att i enkäten uttrycka önskemål om hur de skulle vilja att deras samarbete såg ut visade det sig att de satt inne på en hel del idéer om hur man skulle kunna samarbeta ytterligare med det lokala biblioteket. Resultaten visade sig vara relativt lika mellan förskolan Bullen och förskolan Kexet, och därför tar jag upp detta som gemensamma önskemål. De flesta svaren gick ut på att man ville ha någon form av sagostund eller högläsning som biblioteken anordnade. Detta är ju positivt med tanke på att det lokala biblioteket under 2010 kommer att starta en sådan aktivitet för förskolorna att besöka. En annan sak som många pedagoger föreslog var att man skulle få mer information om nya böcker och olika teman på böcker. Detta skulle då ske direkt till barnen, i motsats till hur man idag arbetar med ett bokombud som får information från biblioteket och sedan berättar för kollegor. Pedagogerna nämnde även hur man vill ha tillgång till böcker på olika språk. Dessa sätt att samarbeta med biblioteket är de vanligaste förekommande men det finns också andra exempel runt om i Sverige. Då tänker jag till exempel på det samarbete som Statens kulturråd (1996) tar upp som genomförts i Malmö, och som också finns i kommunen. Där har biblioteket ett samarbete med barnhälsovården, och redan när barnen är mycket små påtalar de till föräldrarna vikten av att läsa högt för barnen. Ljungdahl (1994) tar upp ett annat exempel av samarbete, där man använder böckerna för att leka. Dels genom att leka bibliotek och dels genom att leka handlingen till en bok man nyss läst. I båda dessa exempel är barnen i fokus, och biblioteket är en viktig resurs i dessa samarbeten. Utan deras kompetens skulle förmodligen aldrig dessa samarbeten ägt rum.

I enkätundersökningen efterfrågade jag en eventuell policy eller liknande som förskolorna satt ihop gällande ett samarbete med det lokala biblioteket. Som svarsalternativ hade jag angett ja och nej. På förskolan Bullen svarade alla nej, och på Kexet svarade de flesta nej. På några av enkäterna från förskolan Kexet hade man skrivit ett eget svarsalternativ som löd: Vet ej. Sådär i efterhand kan jag se att det nog hade varit bra om jag hade haft med det som ett svarsalternativ på alla enkäter från början. Nu vet jag inte riktigt vad mitt resultat visar. Har man svarat nej för att det inte finns någon policy, eller har man svarat nej för att man inte vet? Dock måste jag utgå från de svar jag har fått och de säger att ingen av förskolorna har någon policy om hur ett samarbete med biblioteket skulle kunna se ut. Detta bekräftades också av rektor för båda förskolorna. På de båda förskolorna har samtliga svarat att man har ett samarbete med biblioteket, och detta samarbete går främst ut på att låna böcker. Denna bild stämmer överrens med det som det lokala biblioteket upplever. Inte heller de har en policy över hur just det lokala biblioteket skall samarbeta med förskolor i området, de styrdokument som gäller är bibliotekslagen.

I flera enkätsvar anger pedagogerna brist på tid som orsak till att ett samarbete med biblioteket inte får så stort utrymme de båda förskolornas verksamheter. Man menar på att det är brist på tid och planering som gör att biblioteksbesök inte sker oftare, och att man prioriterar bort detta till fördel för andra saker. Detta menar även biblioteket är orsaker till att besöken blivit färre. När jag funderade över detta slog det mig att brist på tid kanske egentligen orsakas av brist på pengar. Då skulle det ju vara en ekonomisk fråga för förskolorna att de inte besöker biblioteket så ofta som man kanske skulle vilja. När jag menar att tidsbrist beror på en stram ekonomi tänker jag på hur förskolans organisation får en allt mer stram budget att arbeta med. I dagens samhälle är kommunen i ständigt behov av att spara pengar och därmed står skolan och förskolan aldrig utan sparkrav och neddragningar. Detta har lett till ökade barngrupper samtidigt som man minskar ner på personalen. Pressen ökar och det blir svårare att få en fungerande verksamhet att gå ihop då pedagogerna inte räcker till. Jag menar då att detta har lett till att biblioteksbesök och andra samarbeten med biblioteket är något som får stå tillbaka när andra aktiviteter och liknande prioriteras före. Detta också något som Statens kulturråd (1996) kunnat se, och de beskriver samtidigt hur biblioteken måste kunna följa med i den ständiga utvecklingen av nya informationskällor och tekniska hjälpmedel. Detta leder därmed också till att biblioteket måste dela upp sin budget mellan fler olika områden vilket gör att deras ekonomi också blir ansträngd och det påverkar givetvis deras barn- och ungdomsverksamheter. Jag kan gissa att detta inte bara gäller

förskolorna Bullen och Kexet utan att det ser ut så i hela landet och jag tycker därmed att det är en fråga som borde diskuteras mer.

Området är som tidigare nämnt ett mångkulturellt område där många olika språk talas. Det innebär ju att så ser det också ut på förskolan. Alla barn kan inte svenska språket, alla föräldrar kan inte svenska språket och även de som kan det behöver ju fortfarande underhålla sitt modersmål. Här har biblioteket en viktig roll, vilket även Simonsson (2004) tar upp. I hennes avhandling uttrycker pedagogerna att böcker är viktiga för språkuppbyggnaden i både svenska som modersmål och att biblioteket då kan hjälpa till med att införskaffa böcker på de språk som talas i området. Detta tas upp i enkätundersökningen av såväl pedagoger på Kexet som Bullen. De menar på att biblioteket är dem behjälpliga med att kunna erbjuda litteratur på de olika språk som barnen i barngruppen talar, och de får också möjligheten att genom boklådor som skickas från biblioteket kunna erbjuda föräldrar hemlån av böcker på det egna språket. Detta är ett bra exempel på hur man tillsammans inom de olika verksamheterna går ihop och samarbetar för att skapa en utvecklande språkmiljö för barnen.

Något som jag kunde se löpa som en röd tråd genom alla de enkätsvar jag fick in var att man från pedagogernas sida verkade tycka att det är bibliotekets uppgift att bjuda in dem till aktiviteter. Majoriteten av informanterna uttryckte med olika formuleringar just detta, både de från förskolan Bullen och de från förskolan Kexet. De tog upp att man gärna ville se teater, komma på högläsnings- eller sagostunder, och att bibliotekarien gärna kunde ge tips på böcker både till pedagoger och till barn. Detta skulle då anordnas av biblioteket och förskolorna skulle endast komma som besökare. Liknande resultat pekade också Rydsjö (2003) på i sin studie, där det fanns de som ansåg att det var bibliotekets ansvar att bjuda in förskolorna till sin verksamhet. Som jag tolkar de enkätsvar jag bearbetat är majoriteten av pedagogerna positiva till ett samarbete, men att man som sagt vill att biblioteket skall vara den aktiva för att ordna aktiviteter för förskolan. Det lokala biblioteket å andra sidan arrangerar några aktiviteter per termin, men upplever inte alltid att inresset från förskolorna är så stort trots att aktiviteterna ofta är sådant som efterfrågats. Tidigare undersökningar som Rydsjö (2003) tittat på har visat att samarbete är ett begrepp som kan tolkas på många olika sätt, och därför finns det inga direkta svar på hur ett samarbete mellan förskolan och biblioteket kan se ut. När jag tänker på samarbete mellan de två föreställer jag mig ett lustfyllt utbyte av kompetenser och kunskaper där barnens utveckling står i centrum. Pedagogerna kan bidra med all sin kunskap om barn och deras lärande, samt välja att se biblioteket som en resurs och en källa till kunskap. Bibliotekarierna besitter stora kunskaper om böcker som de

kan förmedla till barn med olika intressen och i olika åldrar. De har också möjligheten att utnyttja bibliotekets lokaler till att skapa en plats för möten, aktiviteter och något som barnen förknippar med glädje vilket sedan följer dem igenom hela livet. Med andra ord tror jag det är av stor vikt att man har ett samarbete byggt på kommunikation. Utan kommunikation får man inte veta varandras önskemål, förhoppningar och vilka möjligheter som finns för att få ut så mycket som möjligt av varandra i samarbetet.

Under detta arbete har jag varit tvungen att ställa mig frågan om barnen på förskolan Bullen och förskolan Kexet får sämre möjligheter till språkutveckling än andra barn vars förskolor har tätare och större samarbete med sina bibliotek? Jag har i min undersökning hittat många källor som säger att böcker är bra för barns språkutveckling, att biblioteket kan bidra med kompetens som pedagoger i förskolan inte har, och att barns språk behöver stimuleras redan från det de föds. Detta har jag tolkat som att ett samarbete mellan förskolan och biblioteket är viktigt, och näst intill nödvändigt om man har förutsättningarna i form av närbeläget bibliotek osv. Men är det verkligen nödvändigt? Jag måste nog efter att ha tänkt på saken ytterligare en gång svara nej, det är inte nödvändigt. Det finns många olika sätt att stimulera barns språkutveckling och alla är dem genomförbara i förskoleverksamheten. Däremot kan jag tycka det vore ett slöseri med resurser att som förskola inte utnyttja bibliotekets kompetens. Där finns det utbildad personal som kan förse barnen med böcker efter intresse och ålder, samt hjälpa till att skapa ett intresse för litteratur. Och litteraturen behöver vi, både barn som vuxna. Det är jag övertygad om.

6. Slutsats

Vad kan man dra för slutsatser utifrån denna undersökning? Hur ser samarbete mellan förskolan och biblioteket ut? Den undersökning som gjorts har varit en fallstudie, då jag inte haft möjlighet att undersöka alla förskolors samarbete med sina bibliotek. Med andra ord kan man se denna slutsats som en generell tolkning av hur förskolor samarbetar med sina bibliotek, så länge man kommer ihåg att den baseras på en fallstudie. Det jag kunnat se är att de från både förskolan och biblioteket har i stort liknande uppfattningar om hur samarbetet ser ut idag, och hur de skulle vilja att det såg ut i framtiden. Man upplever från både förskolans håll och från bibliotekets håll att det idag finns ett samarbete, men att man skulle vilja utveckla det. Jag upplever det som att man tidigare haft ett tätare samarbete sinsemellan, men att brist på tid och ekonomi har försämrat de möjligheterna. Idag kommer förskolorna till biblioteket på besök ca. 1 gång i månaden per avdelning och då lånar man i regel böcker. De

kommer med en liten grupp barn åt gången, och detta sker under det lokala bibliotekets ordinarie öppettider. De båda förskolornas sätt att använda biblioteket är näst intill identiska. Förskolorna lånar som sagt böcker, tar hem boklådor till förskolan och dessa har ofta böcker på olika språk för att tillgodose behovet i barngruppen. Ibland besöker man bibliotekets aktiviteter så som teater eller sångstunder. Förskolorna har bokombud men uppfattningen om hur dessa arbetar skiljer sig mellan förskolorna och biblioteket. Från det lokala biblioteket menar man att samarbetet runnit ut i sanden då pedagogerna allt oftare uteblev då möjligheterna att lämna förskolans dagliga verksamhet var begränsade. Dock finns önskemålet att man skall återuppta denna del av samarbetet och där utbyta information, prata om nya böcker och diskutera hur ett samarbete kan ske på bästa sätt. Det tycks som att pedagogerna och bibliotekarien är rörande överrens om att böcker bör vara en viktig del av förskolebarns vardag med tanke på dess positiva inverkan på språkutvecklingen. Att besöka biblioteket skapar trygghet och gör barnen bekväma med böcker och bibliotek samtidigt som barnen får möjlighet att besöka nya miljöer med nya sociala koder. Samarbetet finns där mellan det lokala biblioteket och förskolorna Bullen och Kexet, men det finns plats för att utöka och utveckla det. Detta verkar vara något som både pedagogerna i förskolorna och biblioteket vill sträva efter, och det ger ju de bästa förutsättningarna för att genomföra det också. Jag hoppas att denna uppsats kan hjälpa till på traven, då jag tror att de behöver varandra.

Källförteckning

Almerud, Peter (2005): *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*. Stockholm: Svensk biblioteks förening

Abrahamsson, Niclas, & Hyltenstam, Kenneth (2003): Barndomen – en kritisk period för språkutveckling. I Bjar, Louise, & Liberg, Caroline (red.). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur. S. 29 – 56

Bergqvist, Pernilla, & Karlsson, Karin (2005): *Samarbete mellan bibliotek och förskola - En studie om huruvida samarbete kan främja barn och särskilt invandrarbarns språkutveckling*. Borås. Högskolan i Borås, magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Hämtat från <<http://bada.hb.se/bitstream/2320/1344/1/05-62.pdf>>. Publicerat 2005. Hämtat den 30 november 2009.

Bolin, Greta mfl (1972): *Barn och böcker – en orientering*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Bruce, Barbro (2009): Språkutveckling på olika villkor. I: Sandberg, Anette (red). *Med sikte på förskolan – barn i behov av stöd*. Lund: Studentlitteratur. S. 55 – 74.

Chambers, Aidan (1995): *Böcker omkring oss – om läsmiljö*. (K. Kuick, övers.) Stockholm: Nordstedts.

Ekelund, Gabriella (2007): *Om barn och böcker*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio.

Ekström, Susanna, & Godée, Christina (1984): *Språk*. Stockholm: Liber.

Ekström, Susanna & Isaksson, Britt (1997): *Bildglädje och läslust*. Stockholm: En bok för alla

Eriksson, Anna Birgitta (1994): Barnbibliotekets uppgifter. I: Eriksson, Anna Birgitta mfl. *Barnspåret – idébok för biblioteket*. Lund: Bibliotekstjänst. S. 43-46

Hwang, Philip, & Nilsson Björn (2003): *Utvecklingspsykologi*. Utgåva 2. Stockholm: Natur och kultur.

Humanistisk – samhällsvetenskapliga forskningsrådet (1999): *HRFS' forskningsetiska regler*. Hämtat från: <<http://www.stingerfonden.org/documents/hsetikregler.pdf>> Hämtat den 18 december 2009.

Häger, Björn (2001): *Intervjuteknik*. Stockholm: Liber.

Isaksson, Tina, & Johansson, Monica (2007): *Hur spänns varpen till barnens språkväv – En studie i hur förskolans pedagoger och barn använder biblioteket och dess böcker*. Luleå. Luleå tekniska universitet, examensarbete i allmänt utvecklingsområde C-nivå, Lärarprogrammet. Hämtat från <<http://epubl.ltu.se/1652-5299/2007/031/LTU-LAR-EX-07031-SE.pdf>>. Publicerat 2007. Hämtat den 30 november 2009.

Limberg, Louise (2003): *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket/Fritzes

Ljungdahl, Anne (1994): Sago- och boklek. I: Eriksson, Anna Birgitta m.fl. *Barnspåret – idébok för biblioteket*. Lund: Bibliotekstjänst. S. 211-214

Myndigheten för skolutveckling (red.) (2004): *LekaSpråkaLära – lärande lek om språk i förskola och bibliotek*. Stockholm: Liber.

Nilsson, Uno (1994): Förmedlingsmiljö. I: Eriksson, Anna Birgitta m.fl. *Barnspåret – idébok för biblioteket*. Lund: Bibliotekstjänst. S.70-75

Peterson, Hans m.fl. (1986): *Fjärde läseboken*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Rektor för förskolorna Bullen och Kexet (2009) Muntlig källa. 2009-10-16

Rektor för förskolorna Bullen och Kexet (2009) Muntlig källa. 2009-12-01

Rydsjö, Kerstin (2003): *Biblioteket möter förskolan - en studie av ett urval magisteruppsatser*. Borås. Högskolan i Borås, institutionen för biblioteks- och informationskunskap/ Bibliotekshögskolan. Hämtat från <<http://bada.hb.se/bitstream/2320/2790/2/rydsjo.pdf>>. Publicerat oktober 2003. Hämtat den 30 november 2009.

Simonsson, Maria (2004): *Bilderboken i förskolan – en utgångspunkt för samspel*. Linköping: Linköping Studies in Arts and Science.

Statens kulturråd (1996): *Barnbokens ställning – inom biblioteksväsendet och inom barnomsorgen*. Stockholm: Statens kulturråd.

Strömberg, Siv (2006): *Uppsatshandboken*. Utgåva 4. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Svenska barnboksinstitutet (1987): *Barnbokens väg – om barnlitteraturen villkor och funktion i dagens Sverige*. Stockholm: Opal

Svenska språknämnden (2000): *Svenska skrivregler*. Stockholm Liber.

Thurén, Torsten (1991): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Utbildningsdepartementet (2006): *Läroplan för förskolan, Lpfö98*. Stockholm: Fritzes

Wiklund, Ulla (2004): *LekaSpråkaLära – Språkutveckling i förskolan i samverkan med biblioteken. I: Myndigheten för skolutveckling (red). LekaSpråkaLära – lärande lek om språk i förskola och bibliotek*. Stockholm: Liber. S. 6-8

Bilaga 1: Enkätens utformning

Hej! Jag heter Linn Sundström, och studerar min sista termin på lärarprogrammet på Mälardalens högskola. Sista terminen innebär ett examensarbete, och det är därför jag ber er om hjälp. Jag undersöker samarbetet mellan förskolan och biblioteket som ett led i barns språkutveckling. Detta är en enkätundersökning som handlar om hur förskolan Bullen och förskolan Kexet samarbetar med det lokala biblioteket. En del frågor har svarsalternativ att ringa in, andra kräver ett skriftligt svar. Jag hoppas att ni vill ta er tid till att svara på denna enkät. Jag tackar så mycket för hjälpen.

Jag jobbar på _____ förskola, och är anställd som:

barnskötare

förskollärare

annan befattning _____

1. Jag har arbetat där i: Mindre än 1 år 1-5 år Mer än 5 år

2. Hur ser du som pedagog på samarbetet mellan förskolan och biblioteket generellt?

Mycket viktigt Viktigt Varken eller Inte så viktigt Oviktigt

3. Kan du motivera ditt svar på ovanstående fråga?

4. Hur ofta går ni på er avdelning till det lokala biblioteket tillsammans med barnen?

1 gång/veckan eller oftare

1 gång/varannan vecka

1 gång/månaden

1 gång/halvåret

Mer sällan

5. Samarbetar ni med det lokala biblioteket på något annat sätt?

Ja

Nej

6. Om ja, på vilket sätt?

7. Hur skulle du vilja att din förskolas samarbete med biblioteket såg ut?

8. Med tanke på ovanstående fråga, vad tror du det beror på att samarbetet inte ser ut så idag?

9. Finns det någon policy på din förskola angående ett samarbete med det lokala biblioteket?

Ja

Nej

10. Om ja, hur lyder den?

11. Finns det något övrigt du tycker det är viktigt att ta upp/tänka på gällande samarbetet mellan förskolan och biblioteket?

Bilaga 2: Intervjufrågor

Intervjufrågor till personal på det lokala biblioteket

- Finns det något samarbete mellan bibliotek och förskolor i kommunen?
- Vilka (om några) riktlinjer finns för bibliotek i kommunen gällande samarbete med förskolorna i staden?
- Finns det något samarbete mellan det lokala biblioteket och förskolor i området?
- Vilka (om några) riktlinjer finns för det lokala biblioteket gällande samarbete med förskolorna Kexet och Bullen?
- Hur ser ni på ert samarbete med dessa två förskolor?
- Hur många gånger i veckan skulle ni säga att förskolor besöker er?
- Hur ofta upplever ni att Bullen respektive Kexet besöker er?
- Upplever ni att det är "samma" personal från förskolorna som kommer, eller verkar det som om de turas om?
- Vilka resurser finns för ett sådant samarbete? Vem betalar projekt/aktiviteter? Förskolan eller biblioteket?
- Området är ett mångkulturellt och det innefattar en befolkning med olika språk. Hur ser ert utbud ut med tanke på flerspråkigheten i området?
- Vad kan ni erbjuda/hjälpa förskolorna med gällande flerspråkigheten?
- Får ni många besök av barnfamiljer i området? Är det i sådana fall ungefär samma familjer som återkommer eller är det en stor spridning?
- Många bibliotek är nedläggningshotade i dagens Sverige. Hur ser det ut för just detta lokala bibliotek?
- Hur skulle ni vilja att samarbetet såg ut?
- Tycker du att förskolornas besöksfrekvens är lagom?
- Vad kan fler besök leda till?
- Vem tycker du skall ta initiativ till ett samarbete genom att ordna t.ex. gemensamma aktiviteter?